

Menyhért Anna ünnepi beszéde a József Attila Kör születésnapjára

Hölgyeim és Uraim,

kedves vendégeink és kedves JAK-tagok!

Szeretettel köszöntök mindenkit ezen az ünnepi estén, az önálló József Attila Kör 15. születésnapján. A korábban a Magyar Írószövetségben belül működő JAK önálló szervezetként 15 éves, 1989-ben lett bejegyezve – vagyis egyidős a rendszerváltással.

Amikor elterveztük ezt az estet, és azon gondolkodtam, hogy miről fogok ebben a néhány percben beszélni, nyugodt voltam és elégedett. Azt hittem, csupa jó fejleményről, csupa eredményről számolhatok be. Hiszen az a tény, hogy a József Attila Kör olyan helyzetben van, hogy képes díjakat adni – finanszírozni – már magában is nagy szó, s nem független attól, hogy általában is nagyobb figyelem övezi az irodalom területét. Az is elmondható, hogy ez a nagyobb figyelem pedig egyáltalán nem független többünk erőfeszítéseitől, a JAK kezdeményezéseitől. Régóta próbáltuk felhívni a közvélemény és a szaktárca illetékeseinek figyelmét az irodalmi szféra problémáira, s 2003 volt az az év, amikor a mi törekvéseink egybeestek a miniszterével, s a kulturális vezetést mindez érdekelné kezdte: több évnyi próbálkozás után most először sikerült a JAK-táborba meghívni az NKA elnökét és a kulturális tárca képviselőit, vagyis kulturális döntéshozókat. Az sem mellékes, hogy az Írószövetség elnöke is részt vett ebben a beszélgetésben, s hogy azt az Édes Anyanyelvünk elnevezésű pályázat ellen tiltakozó közleményt, amelyre reakcióul Hiller István miniszter beszélgetésre hívta az írószervezetek képviselőit, három írószervezet, a Magyar Írószövetség, a Szépirok Társasága és a JAK együtt adta ki. Hiller István segítségével létrejött az Irodalmi Kerekasztal, abból a célból, hogy az írószervezetek és a szaktárca együtt dolgozzák ki az irodalmi szférának az európai uniós normákkal harmonizáló átfogó rendezési tervét, hogy együtt előkészítsük az irodalmi törvényt.

Itt tartottunk, amikor erről az estről kezdtünk gondolkodni.

Eredetileg csak azt szerettem volna elmondani, hogy minden jel arra mutat, hogy a József Attila Kör történetéről szó kell hogy essen: pontosabban kell tudnunk, mi történt vele a rendszerváltás idején és azt megelőzően. Én például húsz éves voltam a JAK önállósodásának évében, s még nem hallottam erről a szervezetről. A JAK a fiatalok írószervezete, tagjai kiöregszenek, nem meglepő tehát, hogy a saját történetre vonatkozó tudásunk hiányos. De csak akkor láthatjuk, milyen változtatásokat tervezhetünk, miként gondolhatjuk el az irodalmi szféra jövőjét, az annyit emlegetett átfogó pénzügyi és jogi szabályozást, ha mindez nem csak az európai

uniós normákkal „harmonizál”, hanem biztos alapokra épül: a saját múltra, a múlt ismeretéből és értelmezéséből származó kulturális tudás pilléreire.

A nemrégiben megkezdődött tárgyalássorozat lefolytatása nemcsak az irodalom művelőinek pragmatikus érdekeit szolgálja, hanem tágabb összefüggésben is fontos: segítségünkre lehet az irodalom, az írásbeliség a mai magyar társadalomban betöltött szerepének újragondolásában is.

Közben sajnos nem az asztal mellé ültünk, hanem rá, s talán túl sokan is, az asztalnak meg kitört a lába. Az, ami Írószövetséggel és az Irodalmi Kerekasztallal a Döbrentei-ügy kapcsán mostanában történt, valójában mindennél nyilvánvalóbbá teszi, amit én bizonygatni akartam: hogy önismeret, a múlt támpontjainak értő kihasználása nélkül nincs együttműködés. Akkor csak pillanatnyi érdekek ütköznek, generációk harcolnak egymással, nincs közmegegyezés. A többség, legyen bármilyen jószándékú is, nem tudja betartatni a demokratikus szabályok minimumát. Elképzelhető, hogy vannak, akik azt szeretnék, hogy ez így maradjon, mert így vélik elkerülhetőnek az átrendeződést, a változásokat. A JAK elnökségének az üggyel kapcsolatban kiadott nyilatkozata egyértelművé teszi, hogy mi a változások mellett vagyunk, s hogy a demokratikus alapszabályok mellett kiállunk.

Az ünnepek és az évfordulók, a jeles dátumok sokszor felzaklatják a kedélyeket. Arra készítetnek, hogy rendet rakjunk, hogy előszedjük, szortírozzuk, archiváljuk vagy kisöpörjük – az íróasztalunkról, a ruhásszekrényünkről, az irodánkból és a lelkünkből – azokat a dolgokat, amelyek csendben meghúzódva, bedobozolva várják, hogy előbukkanhassanak és hogy újra tudomást vegyünk róluk. 2004 fontos év: a rendszerváltás 15. évfordulója, holokauszt-émlékév és az EU csatlakozás éve. Mintha mindez leképeződne az utóbbi hetek irodalmi történéseiben.

Vívódtam, hogy szóba hozzam-e ezeket a dolgokat, hogy nem leszek-e ünneprontó. De éppen az ünnep érdekében nem lehet említés nélkül hagyni, ami történt. Az Irodalmi Kerekasztal sorsa most bizonytalan, de az biztos, hogy átrendeződik az irodalmi élet. Mintha 15 év késéssel most jött volna el az irodalmi élet rendszerváltása. Mindent el kell követnünk, hogy a kerekasztalon belüli konfliktusok ne csak elsimuljanak, hanem tisztázódjanak és megoldódjanak azok a problémák, amelyek okozták őket. E nélkül a tárgyalások hiába is folytatódna: minden lépésnél ugyanazokba az akadályokba ütköznénk.

Ünnepelni szép, rendes, tiszta lakásban, szép, rendes, tiszta lélekkel jó. Ha pedig még nincs rend, legalább tegyünk érte valamit: beszéljünk róla: vegyük elő a régi dobozokat, s nézzük meg, mi van bennük. Háttha épp ott bújik meg valahol valami, amire a legnagyobb szükségünk lenne.

Kívánok mindenkinek kellemes estét.